

«Тасдиқ мекунам»

ректори Донишгоҳи давлатии
омӯзгории Тоҷикистон ба номи
Садриддин Айни, профессор
Ибодуллозода А. И.

» _____ соли 2022

ХУЛОСАИ

ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ ОМӢЗГОРИИ ТОҶИКИСТОН

ба номи Садриддин Айни

Диссертатсияи Ашурмадов Қиматалӣ Машарифович дар мавзуи «Таҳлили муқоисавии пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ (дар асоси «Ёддоштҳо»-и Садриддин Айни)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология аз рӯи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ дар кафедраи забоншиносӣ ва типологияи муқоисавии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни ба анҷом расидааст.

Ашурмадов Қиматалӣ Машарифович соли 2012 факултети забони англисии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айниро аз рӯи ихтисоси «филологияи забони англисӣ» дараҷаи бакалаврро хатм кардааст.

Соли 2014 шӯбаи магистратураи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айниро аз рӯи ихтисоси «филологияи забони англисӣ» бо дипломи аъло ба итмом расонидааст. Аз соли 2013 то ин ҳол ассистенти кафедраи забонҳои хориҷии умумидонишгоҳии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни фаъолият мебарад.

Мавсуф ба ҳайси унвонҷӯ соли 2015 ба Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни қабул шуда, мавзуи номзадиаш дар Шурои олимони донишгоҳ тасдиқ гардидааст.

Шаҳодатнома дар бораи супоридани имтиҳонҳои номзадӣ соли 2022 аз ҳониби шӯбаи аспирантураи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни дода шудааст.

Роҳбари илмӣ – Саидзода Ҳалим Азиз, доктори илмҳои филология, профессори кафедраи забони англисии умумидонишгоҳии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Аз рӯи натиҷаҳои муҳокима дар ҷаласаи васеи кафедраи забоншиносӣ ва типологияи муқоисавии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни чунин хулоса карда шуд:

Диссертатсияи Ашурмадов Қиматалӣ Машарифович таҳқиқоти пурмухтаво ва арзишманди илмӣ маҳсуб ёфта, он ба яке аз масъалаҳои мубрами забоншиносии муқоисавӣ бахшида шудааст.

Низоми сарфиву наҳвии забони тоҷикӣ ва англисӣ дар баробари умумиятҳои муайян фарқиятҳои қобили таҳқиқу омӯзиш ва нуктаҳои ҷолиби қиёсо низ доранд, ки ин масъала таваҷҷуҳи муҳаққиқонро бештар ба худ ҷалб намудааст. Дар низоми грамматикаи забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ пешояндҳо ҳамчун воситаи муҳими грамматикӣ дар ташаккули воҳидҳои гуногун ва конструкцияҳои мухталифи забон ба таври самаранок ширкат меварзанд. Нақши пешояндҳо, махсусан, дар сохтани ибораҳо ва таркибҳои гуногуни забонӣ, чи дар забони англисӣ ва чи дар забони тоҷикӣ назаррас ва муҳим аст ва ҳатто гуфтан мумкин аст, ки маҳз дар ин забонҳо бидуни пешояндҳо сохтани як қатор қолабҳои гуногуну таркибҳо, махсусан навъу намуди ҷудоғонаи ибораҳо номумкин аст. Аҳамияти мавзӯ дар самти таҳқиқи пешояндҳои замон ва самту ҳаракат ба масъалаҳои басо таҳқиқталаб ва пурмуаммо далолат мекунад. Забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ аз замони пайдоиш ва ташаккули худ давраҳои гуногуни таърихиро аз сар гузаронида, торафт ғанӣ ва мукамал шуда, барои ба ҷо овардани эҳтиёҷоти ҷомеа ҳамчун воситаи асосӣ хизмат мекунанд.

Таҳқиқи проблемаи пешояндҳо дар забоншиносии муқоисавӣ асосан аз нимаи дуюми садаи бист оғоз гардидааст. То ҳол оид ба масъалаи мазкур як қатор асару рисола ва мақолаҳо ба таъъ расидаанд, ки то андозае ҳалли илмӣ баъзе паҳлуҳои онро дар бар мегиранд ва дар омӯзиши минбаъдаи масъалаҳои ҷудоғонаи ин масоили муҳим ба сифати сарчашмаи илмӣ дорои арзиши баланд мебошанд.

Забоншиносии тоҷик алалхусус, дар нимаи аввали садаи ХХ хеле инкишоф ёфта буд. Тарзу усули таҳқиқ ва кашфи қонуниятҳои бисёр падидаҳои забонӣ, аз ҷумла ҳиссаҳои мухталифи нутқ мавриди таҳқиқи амиқи илмӣ пажӯҳишгарон гардид. Бархе аз забоншиносони тоҷик, амсоли Н. Масъумӣ, Б. Ниёзмӯхаммадов, Ш. Ниёзӣ, А. Мирзоев, Р. Фаффоров, М. Қосимова, Б. Камолиддинов, М. Норматов, Д. Саймиддинов, Д. Хоҷаев, Ҳ. Мачидов, О. Қосимов ва муаллифони китобҳои дарсии забони англисӣ барои мактабҳои миёна ва олӣ, дастуру васоити таълимӣ доир ба омӯзиши пешояндҳо ва вижагиҳои маъноиву сохтори онҳо дар пояи забони тоҷикӣ ба дастовардҳои илмӣ замон, алалхусус, ба таълифоти забоншиносони рус В.В. Виноградов, Н.А. Шанский ва Л.В. Шерба ва дигар сарфшиносони маъруф така намуда, ин бахши забоншиносиро таҳқиқ намуда, хулосаҳои нави илмиву назариявӣ баровардаанд.

Ҳадафу мақсади таҳқиқот, пеш аз ҳама, муайян ва муқаррар намудани хусусиятҳои сохториву маъноии пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ дар асоси маводи “Ёддоштҳо”-и С. Айнӣ мебошад.

Барои ба мақсаду ҳадафҳои худ ноил шудан ҳаллу фасли **вазифаҳои зерин** ба назар гирифта шудаанд:

-нишон додани дараҷаи қорбасти пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат дар таркиби ҷумла;

-муайян намудани хусусиятҳои сохтори нақши пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат;

-муайян намудани хусусиятҳои маъноии пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат;

-ошкор намудани хусусиятҳои монандиву тафовути пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат;

-муайян намудани вазифаҳои нахвии пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат.

Навгони илмӣ таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки дар забоншиносии муқоисавӣ масъалаи хусусиятҳои типологӣ пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракати забонҳои тоҷикиву англисӣ дар асоси маводи “Ёддоштҳо”-и Садриддин Айни ва тарҷумаи англисии он бори нахуст мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор мегирад.

Аҳамияти назариявӣ амалии таҳқиқот дар он зоҳир мешавад, ки тавассути таҳлили маводи муқоисавӣ пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат дар забонҳои тоҷикиву англисӣ ва вижагиҳои сарфию нахвӣ ва дараҷаи истифодаи онҳо дар забони адабии тоҷикӣ ва бо фарогирии маводи забони англисӣ иброи андеша намудан мумкин аст ва хулосаҳои илмӣ бадастомадаро дар таълифи китоби дарсии муқоисаи типологӣ забонҳо барои факултетҳои филология, тарҷумонӣ ва забонҳои Аврупову Осие истифода кардан тақозои замон мебошад.

Диссертатсияи Ашурмадов Қиматалӣ Машарифович дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавӣ пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ (дар асоси «Ёддоштҳо»-и Садриддин Айни)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, киёсӣ ва муқоисавӣ мувофиқат мекунад.

Натиҷа ва нуктаҳои асосии диссертатсия дар 7 мақола рӯйи чоп омаданд, ки ҳамаи онҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи шомили феҳристи КОА-и ФР ва КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъ расидааст.

Рӯйхати мақолаҳои нашршудаи муаллифи диссертатсия дар нашрияҳои тавсияшудаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

[1-М]. Ашурмадов, Қ. Вазифаҳои сарфии пешояндҳои забони англисӣ / Қ. Ашурмадов // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе: Матбааи ДДОТ ба номи С.Айнӣ, 2022. – № 2 (97). – С. 127-133.

[2-М]. Ашурмадов, Қ. Вежагиҳои дастурии пешоянди “over” дар забони англисӣ / Қ. Ашурмадов // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе: Матбааи ДДОТ ба номи С.Айнӣ, 2020. – № 4 (87). – С. 33-38

[3-М]. Ашурмадов, Қ. Роҳҳои истифодабарии пешояндҳои ифодакунандаи ҳаракат дар таркиби ибораҳои феълии забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ / Қ. Ашурмадов // Паёми Донишгоҳи Давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав. – Бохтар, 2021. – № 1/3 (89). – С. 69-75.

[4-М]. Ашурмадов, Қ. Пешояндҳои номии изофии таркибии фодакунандаи самту ҳаракат дар забонҳои таҳқиқшаванда / Қ. Ашурмадов // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе: Матбааи ДДОТ ба номи С.Айнӣ, 2022. – № 6 (101). – С. 94-99.

[5-М]. Саидзода, Ҳ., Ашурмадов, Қ. Пешояндҳои номии ифодакунандаи муносибатҳои замони дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ / Ҳ. Саидзода, Қ. Ашурмадов // Паёми Донишгоҳи Давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав. – Бохтар, 2022. – № 4 (91). – С. 63-72.

Мақолаҳо ва фишурдаи интишорот дар маҷаллаҳо ва маҷмуаи маводи конференсҳо:

[6-М]. Ашурмадов, Қ. Таҳлили луғавӣ-маъноии пешояндҳо дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ / Қ. Ашурмадов // Барномаи давлатии такмил ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030: мав. конфренс. илмӣ-амал. ҷумхур. – Душанбе, 2022 – С. 202-205.

[7-М]. Ашурмадов, Қ. Пешояндҳои номии ғайриизофии ифодакунандаи замони амалу ҳодисаи бавуқӯмомада / Қ. Ашурмадов // Барномаи давлатии такмил ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030: мав. конфренс. илмӣ-амал. ҷумхур. – Душанбе, 2023 – С. 6-8.

Қарор қабул карда шуд:

1. Диссертатсияи унвонҷӯ Ашурмадов Қиматалӣ Машарифович дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавии пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ (дар асоси «Ёддоштҳо»-и Садриддин Айнӣ)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология аз рӯи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, киёсӣ ва муқоисавӣ пешниҳод гаштааст, таҳқиқоти анҷомёфтаи илмӣ маҳсуб ёфта, ба талаботи корҳои диссертатсионии аз тарафи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муқарраргардида ҷавобгӯӣ мебошад.

2. Диссертатсияи Ашурмадов Қиматалӣ Машарифович дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавии пешояндҳои ифодакунандаи замон ва самту ҳаракат дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ (дар асоси «Ёддоштҳо»-и Садриддин Айнӣ)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология аз рӯи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, киёсӣ ва муқоисавӣ ба ҳимоя тавсия мегардад.

3. Диссертатсияи мазкур ба экспертизаи даври дуҷуми муассисаи пешниҳод карда шавад.

Чаласаи васеи кафедраи забоншиносӣ ва типологияи муқоисавии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ диссертатсияи Ашурмадов Қиматалӣ Машарифовичро қори илмии баанҷомрасидаи мубраму муҳим ва пурмухтаво меҳисобад, ки дар сатҳи

баланди илмию таҳқиқӣ таълиф гардидааст ва ба талаботҳои таълифи корҳои диссертатсионӣ ҷавобгӯ аст. Дар ин замина диссертасияи мазкурро барои муҳокима дар Шурои олимони факултет пешниҳод менамояд.

Қарори мазкур дар ҷаласаи кафедраи забоншиносӣ ва типологияи муқоисавӣ дар таърихи 10-уми июни соли 2022 суратҷаласаи №9/3 қабул карда шуд.

Дар ҷаласа иштирок доштанд: 15 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: “тарафдор” – 15 нафар, “муқобил” – нест, “бетараф” – нест.

Мудири кафедраи забоншиносӣ ва
типологияи муқоисавӣ,
н.и.ф., дотсент

 Асламов Ҳикматулло Акбархонович

Котиби ҷаласа

 Тоchieва Фуруғ Рустамбоевна

“Имзоҳои Ҳ.А. Асламов ва Ф.Р. Тоchieваро тасдиқ мекунам”

Сардори раёсати кадрҳо
ва корҳои махсуси ДДОТ
ба номи Садриддин Айни

Мустафозода Абдукарим

